

D.H. LAWRENCE

GÖKKUŞAĞI

♥
CAN

ROMAN

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
TÜLİN NUTKU

D.H. Lawrence
GÖKKUŞAĞI

Can Yayınları: 316

The Rainbow, D.H. Lawrence

© Tülin Nutku

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 1990

1. basım: 1990

2. basım: Ağustos 2009

Bu kitabın 2. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Erkal Yavi
Kapak düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gelengül Çakır
Düzeltili: Fulya Tükel

Kapak baskı: Çetin Ofset
İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-510-125-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

D.H. Lawrence
GÖKKUŞAĞI

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
TÜLİN NUTKU

CAN YAYINLARI

**D.H. LAWRENCE'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
DİĞER KİTAPLARI**

OĞULLAR VE SEVGİLİLER / *roman*
BAKİRE İLE ÇİNGENE / *roman*

D.H. Lawrence, 1885'te İngiltere'de, Eastwood, Nottinghamshire'da doğdu. İlk romanı *Beyaz Tavuskuşu* 1911'de, yarı otobiyografik romanı *Oğullar ve Sevgililer* ise 1913'te yayımlandı. *Oğullar ve Sevgililer*, Lawrence'ın kendi yaşamöyküsünü, genç bir adamın annesiyle ilişkisi ve bu ilişkinin başka kadınlarla ilişkilerini nasıl etkilediğiyle ilgili güçlü bir psikanalitik incelemeye dönüştürüyordu. 1915'te yayımlanan *Gökkuşuğu*'nda, Brangwen ailesinin üç kuşak öyküsü aracılığıyla toplum ve ruhsal değişimi ele alınıyordu. Lawrence'ın bu yapıtlarını, 1920'de *Áşık Kadınlar ve Kayıp Kız*, 1926'da *Kanatlı Yılan*, 1928'de *Lady Chatterley'in Sevgilisi*, 1930'da *Bakire ile Çingene* adlı romanlar izledi. Aynı zamanda çok iyi bir şair, öykü ve deneme yazarı olan D.H. Lawrence, özellikle romanlarıyla 20. yüzyıl İngiliz edebiyatının en etkili yazarlarından biri oldu. Lawrence, 1930'da Fransa'nın Vence kentinde öldü.

Tülin Nutku, TED Koleji'ni bitirdikten sonra DTCF Arkeoloji ve Pedagoji bölümlerinden mezun oldu. Fakülte eğitimi sırasında Tiyatro Kürsüsü'ne devam etti. Tiyatro ve müziğe duyduğu tutku onu Timur Selçuk'tan ders almaya yöneltti. Uzun bir süre profesyonel müzisyen olarak çalıştı. 1980'den bu yana çeviri yapıyor.

ÖNSÖZ

Gökkuşağı'nı ilk okuyanlar, kitabın arka yüzündeki kabataslak bilgidен Brangwen Ailesi'nin üç kuşağının anlatıldığını düşünüp sonradan buldukları şeye şaşmış olmalılar. Kapaktaki romantik, aristokrat beyefendi çiftçinin yerine bir İngiliz Buddenbrook'u olan Tom Brangwen'i ve kitabın bir ailenin öyküsünün ana çizgilerini içerdiğini ama cinsel –ve dinsel– deneyimlerin çok derinlerine indiğini keşfettiler. Bu ilk okurlar kitaba şiddetle karşı koydu; moralistler (ahlakçılar) suçladı; kilise adamları hüküm giydirdi; çok bilmişler dudak büktü (*New Statesman*'ın eleştirmeni olanca kurumlarıyla kitabın en büyük yanlışının noktalama olduğunu beyan etti); yurtseverler nefret etti ve Lawrence'ın arkadaşları bile kitapta savunabilecekleri pek az şey buldu. Lawrence zaten bir erotizm ustası olarak biliniyordu: *Aşk Şiirleri*, romanları (*Beyaz Tavuskuşu*, *İzinsiz Geçen Yolcu*, *Oğullar ve Sevgililer*), öykülerini topladığı *Prusyalı Subay* ya basılmadan önce ya da sonra hep yadsındı. Ancak onu erotik bir yazar olarak tanıtan neden, İncil dilinde birbiri peşi sıra tanımladığı cinselliğe dayalı ilişkilerdi – tüm bunlar da, yurtsever eleştirmenlerle Kamu Ahlakı Ulusal Konseyi'nce bu tür bir çalışmanın moral bozuculuğunu seve seve şiddetle kınayacakları savaş dönemine rastlıyordu. Sonuçta, yayımlandıktan altı hafta sonra *Gökkuşağı* yasaklandı.

Ortalığı ayağa kaldıran bu kitap, Lawrence'ın yazmaya başladığı 1913 baharından bu yana hızla değişiyordu; artık başlarda olduğundan çok farklıydı. Lawrence'ın mektuplarında kitabın ilk çalışmalarının, iki genç kızın erkeklerle ilişkilerini anlatan *Kızkardeşler* adlı hafif bir roman olduğu belirtilmektedir.

Lawrence bir gün bir kadın arkadaşına, kadınlar için yazarak onlara oy hakkının sağladığı yarardan çoğunu vereceğini söylemişti. Para getirmesi amacıyla yazılmaya başlanan *Kızkardeşler* giderek ciddileşti ve insan ilişkilerini anlatan bir roman oldu. Bu kitap bitmemiş ve başka bir roman olan *Evlilik Yüzüğü*'ne dönüşmüştür. *Evlilik Yüzüğü*, *Gökkuşluğu* ve onu izleyen *Âşık Kadınlar*'ın malzemesinin ana çizgileridir.

Bir sürü karar değişikliğinden sonra son durumuyla biten kitap, 1915'te yayımlandı. Birkaç iyi eleştiri almıştı, çünkü dergilerle gazeteler böyle tartışmalı bir kitap için bir şeyler yazmadan biraz beklemeyi yeğlemişlerdi. Yayımlandıktan kısa bir süre sonra toplatma emri geldi ve 1926'ya kadar da İngiltere'de yayımlanamadı. Amerika'da yayımlananların İngiltere'ye sokulması ve daha başka bir sürü çabaya karşın kitap İngiltere'den on bir yıl silindi. Savaş zamanında yayımlanmış olması tüm şimşekleri üstüne çekmişti. Özellikle içinde askerlerin Ursula tarafından katı bir biçimde eleştirildiği bölümler çok tepki gördü.

İlk sayfalarındaki Brangwenlar endüstri öncesi -ya da hemen sonrası- İngiltere'sindeki yaşamı yansıtırlar. Kadınların hükümetle, politikayla, eğitim ve gelişmeyle ilgili olmalarına karşın erkeklerin yalnızca ev ve gündelik çiftlik yaşamına dönük olmaları garip bir eğretilimedir. *Gökkuşluğu*'ndaki bilinç, *Lady Chatterley*'de gördüğümüz o gerilimli sınıf bilinci değildir; daha üstün bir varlık olma çabasını yakalar. Öykü üç kuşağın günlük yaşamlarıdır ama içten içe de üç aşamalı bir deneyimler dizisidir. Tom'un boğulduğu sel olayı eski dünyayla yeniyi ve romanı ikiye böler. Bu arada bilinci pek gelişmemiş olduğu için Tom Brangwen eski dünyada kalır.

Kitabın hiçbir yerinde Lawrence'ın ilgi odağıyla yöntemi Lydia Brangwen'in doğum yaptığı bölümdeki kadar açık değildir:

Küçük kızı Anna çılgına dönüp annesi için ağlamaya başladığında Tom alıp onu dışarı çıkarır ve yağmurun altında birlikte ahıra giderler, Tom inekleri beslemek zorundadır. Anna susar, sonunda ikisi de oturup yem yiyen hayvanların çıkardığı sesi dinlerler.

Bu sahnenin çok elle tutulur bir gerçekliği vardır. Hayvanlara yem verme görevinin önemi ve üvey babanın ilgisini

Tom'un "zaman kavramının dışında bir suskunluk" içinde oturduğu bir tür düşünce sessizliği izler. Lawrence burada gerçekten "zamansız"lığı kastetmektedir. Tom iki ayrı dünyada yaşar, iki ayrı dünyada soluklanır. Biri, hayvanlara yem verdiği, mutsuz bir çocuğu rahatlattığı dünya, öbürüyse, ondan ötede daha zor yakalanır şeylerin olduğu dünya. Bu dış dünya durgunluk ve yağmurla simgelenmiştir. Bilinç geliştikçe, insanın sonsuz evrenle ilişkisi de değişeceğinden insanla sonsuzluk arasındaki sade ilişki yinelenmemektedir. Kitabın tüm aksiyonunun temeli olan "sonsuz, değişmez" evrenin açıklaması aynı zamanda kitaptaki kişilerin deneyimlerinin boyutudur.

Bu tür şeyler *Gökkuşağı*'nı öncelikle bir aile öyküsü, bir toplum tarihi ya da psikolojik bir kitap olmaktan alıkoyar.

Anna Brangwen'in kuzeni Will'le evlenmesiyle köy yaşamına gireriz. Giderek yeni bir bilincin geliştiğini, Will'le Anna'nın birbirlerinin iradelerine üstün çıkmak için savaştıklarını görürüz. Will, Tom Brangwen'in asla olamayacağı biçimde yaratıcı biri olarak gösterilmiştir. Anna'ysa kızı Ursula gibi önce kendi benliği için vardır.

Üçüncü kuşakla kitabın ufkuyla birlikte deneyimlerinin alanı da genişler. Alışlagelmiş ahlaksal yargı açısından şaşılabilir bir özgürlük düzeyinde yazmıştır Lawrence. En büyük trajedilerin -Shakespeare ya da Yunan Tragedyaları- insanın tek başına kendisiyle savaştığı tragedya olduğunu düşünür.

Else için...

I

Tom Brangwen Polonyalı Bir Kadınlı Nasıl Evlendi?

1

Brangwenlar kuşaklar boyu, Derbyshire'ı Nottinghamshire'dan ayıran Erewash'ın akça ağaçlar arasından tembel tembel kıvrıldığı çayırlardaki Marsh Çiftliği'nde yaşamışlardı. İki mil ötede bir kilise kulesi tepenin birinin üstünde durur durur, küçük kasabanın evleri bıkmış usanmadan ona doğru tırmanıyorlardı. Tarlada çalışan Brangwenlardan biri, ne zaman işinden başını kaldıracak olsa, bomboş gökyüzünde, Ilkeston'daki kilisenin kulesini görürdü. Yeniden ufukta uzanan topraklara dönerken de uzaklarda, ondan çok ötede ve onun üstünde bir şeyin varlığını duyardı.

Brangwenların gözlerinde can attıkları, bilinmedik bir şey beklermişçesine bir bakış vardı. Başlarına gelecek her şeye hazır, kendine güveni tam mirasçı havası içindeydiler.

Terütaze, sarışın, ağır ağır konuşan, kendilerini açıkça ama yavaştan ortaya koyan kişilerdi; öyle ki, insan, gözlerindeki bakışın kahkahadan öfkeye; hava değişirken gökyüzünün kararsızlığı gibi, masmavi ışıklı bir kahkahadan sert, mavi mavi bakan bir öfkeye dönüştüğünü izleyebilirdi.

Bereketli bir toprakta, büyüyen bir kasabanın yakınında, kendi topraklarında yaşadıklarından, sıkıntılı koşullar içinde bulunmanın ne demek olduğunu unutmuşlardı. Hiçbir zaman zengin olmamışlardı, çünkü hep çocuklar vardı ve miras

her seferinde bölünüyordu. Ama her zaman Marsh'ta bolluk olmuştı.

Bunun için de Brangwenlar gerekli şeylerden yoksun kalma korkusu olmadan, para için değil de, içlerinde zaten var olan o canlılık nedeniyle çalışıp çabalayarak gelip geçtiler. Tutumsuz kişiler de değillerdi. Son kuruşun bile farkındaydılar ve içgüdüleri, sığırların karnını doyurur diye elma kabuklarını bile atmalarını önlüyordu ama çevrelerinde yer gök doğurup duruyordu, nasıl bitip tükenirdi bu? Baharda dallara su yürüdüğünü hissediyor, durdurulamayan ama her yıl var etmek için tohumlarını fırlatan ve yeni doğanları dünyaya getirerek geri çekilen o dalgayı biliyorlardı. Yerle gök arasındaki birleşmeyi; toprağın bağrına ve rahmine kadar çekilen gün ışığını, gün boyunca emilen yağmuru, güzün kuş yuvalarını saklanılacak yer olmaktan çıkaran rüzgârı izleyen çıplaklığı biliyorlardı. Yaşamları ve karşılıklı ilişkileri böyleydi işte; tahıl taneleri için sabanlarına açılan, tohumları ektikten sonra yumuşayıp onlara boyun eğen ve ihtiras gibi insana asılan bir ağırlıkla ayaklarına sarılan; ekinler biçileceği zaman da olduğu yerde kaskatı ve isteksiz kalakalan toprağın nabzını ve bedenini hissediyorlardı. Körpe mısırlar püsküllenmiş dalgalanıyor, ısıltıları, görenlerin kollarıyla bacakları arasından usulca kayıp geçiveriyordu. İneklerin memelerini ellerine alıyorlar, onlar da adamların avuçlarına sütlerini ve nabızlarını boşaltıyorlardı, ineklerin meme başlarındaki kan, erkeklerin avuçlarında atıyordu. Atlarının sırtına yerleşiyor, yaşamı, dizlerinin atı sımsıkı kavradığı iki nokta arasında tutuyor, atlarını vagonda koşumluyor ve elleri gemde, onların güçle ileri atılışını kendi iradelerinin peşi sıra sürüklüyorlardı.

Sonbaharda keklikler havalanıyor, kuşlar püskürtülmüş gibi kümeler halinde, nadasa bırakılmış tarlalar boyunca uçuşuyor, gri, ıslak gökyüzünde kargalar beliriyor ve ötüşerek kışa doğru uçuyorlardı. Sonra kadınların kendinden emin, oradan oraya dolaşıp durdukları evde, erkekler ateşin başında oturuyor; kolları, bacakları ve bedenleri günle, sığırlarla, yeryüzüyle ve tüm o bitkiler otlar, ağaçlar ve gökyüzüyle yüklü, yaşam dolu günün yoğunluğuyla kanları ağır ağır damarlarını döverken beyinleri bomboş, ateşin başında öylece oturuyorlardı.

Kadınlar değişikti. Onlarda da kan bağından gelen o uyuşukluk vardı; buzağılar meme emiyor, tavuklar bir arada koşuyuyor ve yemleri gırtlaklarından sokuşturulurken yavru kazların yürekleri adamların avuçlarında atıyordu. Ama kadınlar çiftlik yaşamının kızışmış, kör ilişkisinden başlarını kaldırıp ondan ötede bir şeyler söyleyen dünyaya bakıyorlardı. Konuşan ve açıklayan yaşamın dudaklarının ve beyninin farkındaydılar, uzaktan o sesi duyuyor, dinlemek için çaba harcıyorlardı.

Erkekler için toprağın kabarıp saban izinin karığını onlara açması, rüzgârın ıslak ekinleri kurutmak için esip körpe mısırları sertçe şöyle bir döndürmesi yeterliydi; öküzler iş başındayken onlara yardım etmek, ambardaki fareleri bulup kaçırmak ya da elin keskin bir hareketiyle bir tavşanın belini kırmak onlar için yeterliydi. Kanlarında duydukları öyle çok sevecenlik, doğum, acı ve ölüm vardı ki; yer, gök, hayvanlar, bir dolu yeşillik; bunların tümüyle içten ve dıştan öyle çok karşılıklı alışverişleri oluyordu ki; dopdolu, olabildiğince yüklü, duyuları iyice doygun, yüzleri hep kanın sıcaklığıyla aydınlık, gözleri güneşe dikili ve döllerinin kaynağına bakmaktan başlarını çeviremeyecek kadar kamaşmış, yaşıyorlardı.

Ne var ki, kadın bundan başka bir yaşam biçimi istiyordu; kan bağı olmayan bir şey... Evi, çiftlik binalarına, tarlalara sırtını dönmüş, yola, kilisesi ve belediye binasıyla köye ve onun ötesindeki dünyaya bakıyordu. Ona göre büyüü bir belde olan, sırların öğretildiği ve tutkuların gerçekleştiği, insanların geniş etkinliklerinin olduğu kentlerin, hükümetlerin uzak dünyasını görmek için durdu. Brangwen erkekleri içe, damarlarına kendi seçimleri olmaksızın boşalan yaşam kaynağına dönükken, onun yüzü dışarıya, insanların sözü geçen ve yaratıcı olduğu ve arkalarında bu olguyla görüş, ölçü ve özgürlüklerini genişletmek adına daha öteelerde neler olduğunu keşfetmek için yürüdükleri yere dönüktü.

Kocası göğün gerisine, harmana, kötülüğe ve toprağa barksen, o, evinin önünden dışarıya, dünya yüzünde insanların yapıp ettiklerine doğru bakıp dışarda insanların bilgi kazanmak için savaşta neler yaptıklarını görmek için gözlerini kıstı; başarılarında insanın kendini nasıl dile getirdiğini duymak için kulak kabarttı. En büyük tutkusu, uzakta, bilinmeyenin

kıyısında çekişmesini sürdüren savaşta takılıp kalmıştı. O da bilmek, savaşın bir parçası olmak istiyordu.

Evinde, Cossethay kadar burnunun dibinde bile, kadının anladığı ama asla ulaşamadığı öbür büyüdü dili konuşan, öbür üstün tavırlara sahip bir papaz vardı. Papaz, kadının soy so-
punun yaşamış olduğu yerin ötesindeki dünyalara girmişti. Kadın, kendi insanların bilmez miydi hiç: capcanlı, ağır-
dan alan, iri yapılı erkekler, yeterince buyurgan tavırlı ama yumuşak başlı, toprağa bağlı, dışa dönüklükten, hareketleri-
ni değiştirmekten yoksun... Oysa kocasının yanında kara ku-
ru, ufarak kalan papazın, Brangwen'ı o iri sevecenliği için-
de budala, taşralı gösteren bir tezcanlılığı ve davranış biçimi
vardı. Kocasını tanırdı, ama papazın yapısında onun bildik-
lerini aşan bir şey vardı. Brangwen sığırlara egemenken, pa-
paz kocasına egemendi. Papazda, insanoğlunu hayvana üstün
kılan şey gibi, onu sıradan insanların üstüne çıkararak ne vardı?
Kadın bunu bilmeye can atıyordu. Bu üstün varoluş biçimi-
ni, kendinde olmasa bile çocuklarında kazanmayı çok isti-
yordu. İşte bu, bir boğanın yanında herhangi bir insanın kü-
çücük, dayanıksız ama yine de ondan güçlü kalması gibi, bir
adamı, bedence ufarak ve düşkün olsa bile güçlü kılan şeydi,
neydi o? Bu, ne para ne güç ne de mevkiydi. Papazın Tom
Brangwen üstünde ne gücü vardı ki – hiç. Yine de, onların
giysilerini çıkarıp boş bir adaya bıraksanız, papazın “efendi”
olduğu anlaşılırdı. Ruhunu, öbür insanların efendisiydi. Peki
ama neden, neden? Kadın bunun bir bilgi sorunu olduğuna
karar verdi.

Papaz oldukça yoksuldu ve erkek olarak da pek etki-
li sayılmazdı ama yine de üstün olan öbürleriyle aynı düzey-
deydi. Çocukları kadının gözünün önünde doğmuş, anneleri-
nin yanında minicik şeyler olarak koşuşup durmuşlardı. Daha
şimdiden kendi çocuklarından ayrı, çok uzaktaydılar. Neden
kendi çocukları öbür çocukların altında *damgalanmıştı*? Ne-
den papazın çocukları kaçınılmaz olarak onunkilerin önünde
geliyordu, neden üstünlük ta en başta verilmişti onlara? Para
değildi, sınıf farkı bile değildi. Eğitim ve deneyim olduğuna
karar verdi kadın kendi kendine.

Annenin de çocuklarına vermek istediği buydu, onların
da dünya yüzünde en üst düzeyde bir yaşamı olabilmesi için

bu eğitimi, bu üstün kişiliği vermektir isteği. Çocukları için, canı ciğeri çocukları için en azından yaşamla eş düzeyde bir doğallık olmalıydı; bu topraktaki yaşamı değerli bulan insanlar, işçilerin ardında sönük kalmamalıydı. Neden tüm yaşamları boyunca bir köşede sönük, bastırılmış kalmalı, neden hareket edemeyecek kadar özgürlük yoksunluğundan acı çekmeliydiler? Daha iyi, daha canlı bir yaşam döngüsüne girmenin yolunu nasıl öğrenmeleri gerekiyordu?

Shelley Hall'daki yargıcın karısının, yanında küçük çocuklarıyla, (kızlar, derli toplu kastor kürkü pelerinli ve küçücük şık şapkalı, kendisiyse bir kış gülü kadar güzel ve narin) Cossethay'da kiliseye gelmesi ile tüm düş gücü körüklenmişti. Öyle güzel, öyle alımlı, çevresine ışıklar saçan öyle bir hali vardı ki; onun, Mrs. Brangwen'in hissetmeyip de Mrs. Hardy'nin hissettiği şey ne olabilirdi? Mrs. Hardy'nin kişiliği, Cossethay'ın sıradan kadınlarından nasıl değişikti, ardında ne vardı? Cossethay'da ne kadar kadın varsa, Mrs. Hardy'yi, kocasını, çocuklarını, konuklarını, giysilerini, hizmetçilerini ve evi çekip çevirişini tutkuyla konuşup duruyorlardı. Konağın hanımı yaşamlarının canlı düşüydü, onun yaşamı, tümünününe esin veren bir destandı. Düşsel olarak onda yaşıyorlar ve içen kocası, ikide bir skandal yaratan erkek kardeşi, bölgenin Parlamento üyesi olan arkadaşı William Bentley ile ilgili dedikodularıyla kendi *Odysseia*'larını oynuyorlar, Penelope, Odysseus, Kirke, domuz ve o sonsuz ağ önlerinde canlanıyordu.

Yani köyün kadınları şanslıydı. Kendilerini beyin hanımında görüyor, Mrs. Hardy'nin yaşamında her biri kendi düşlerinin gerçekleşmesini yaşıyordu. Marshların Brangwen kadını da kendinden ötelere, daha iyi durumda olan kadınların yaşamına, kendi içinde gezinip uzak ülkeleri kendinde bulan biri gibi daha geniş bir varoluş biçimine göz dikmişti. Ama neden uzak ülkelerle ilgili bu bilgiler bir adamın yaşamını çok daha değişik, güzel ve büyük yapsındı? Neden bir adam ona hizmet eden bir hayvan ya da sığır sürüsünden daha önemlidi? İkisi de aynı şeydi.

Destanın erkeklere ilişkin bölümüyse papazın yanı sıra ince uzun, açgözlü, garip davranışları olan Lord William gibi öbür alanlarda sözü geçen, yaşamları çok geniş boyutlarda

olan adamlar tarafından dolduruluyordu. Ah, düşünce ve kavrama gücü olan bu olağanüstü adamların yaklaşımları ne kadar da merak uyandıran bir şeydi! Köyün kadınları, yaşamları papaz ve Lord William'ca yağmalansa bile, ilk atış ellerinden alınır, ağır, soluksuz, nefret etmeye hazır kalakalır, yine de Tom Brangwen'dan daha hoşnut olabilir, içleri onun açısından daha bir rahat edebilirdi. Uzakların bu şaşırtıcı örnekleri önlerinde durduğu sürece başlarına gelecek ne olursa olsun, idare edip giderlerdi. Mrs. Hardy, papaz ve Lord William, bu uzak ülkelerin güzelliklerine ulaşmışlar ve bu güzellikler Cossethay'ın gözlerinde bu kişilerin davranışlarıyla biçimlenmişti.

2

1840 yıllarında Marsh Çiftliği'nin çayırlarını baştan başa kateden ve Erewash Vadisi'nin yeni açılan maden ocaklarına bağlanan bir kanal yapıldı. Kanalı desteklemek için çiftliğin ve çiftlik evlerinin yakınından geçip karayoluna ulaşan, oradan da kaba saba bir köprüden devam eden yüksek bir set, tarlalar boyunca uzanıyordu.

Böylece Marsh, Ilkeston'dan ayrıлып çalılık bir tepe ve Cossethay'ın üstünde sipsivri yükselen köyle sona eren küçük vadinin yatağında kapalı kalmış oluyordu.

Topraklarından bu geçiş için Brangwenlar iyi para aldılar. Derken, bir süre sonra, kanalın öte yanında bir maden ocağı çöktü ve hemen Ilkeston Tepesi'nin eteğindeki vadiye Midland Demiryolu geldi, istila da tamamlandı. Kasaba hızla büyüdü, Brangwenlar ürün yetiştirmekle uğraşıyorlardı, zenginleştiler, neredeyse esnaf oldular.

Sık akçaağaç kümeleri boyunca kıvrılarak ağır ağır akan sular ve Brangwenların bahçe kapısını geçip dişbudak ağaçları altından devam eden yoluyla güneşli vadideki kanal setinin eski, sakin kıyısındaki Marsh Çiftliği, hâlâ sapa bir yerdedi ve hiç değişmemişti.

Ama bahçe kapısından sağa, yolun aşağısına doğru bakıldığında, kanalın kare biçimli su yolunun karanlık kemeri arasından, pek de uzak olmayan bir yerde, dönerek yükselen

maden ocağı, daha ötedeysen yığınlar halinde vadinin üstüne yapışmış kırmızı, kaba saba evler, onların da arkasında kasabanın hafifçe sisli tepesi görülürdü.

Çiftlikle tüm çiftlik binaları bahçe kapısının dışında, uygarlığın güvenli yanındaydı. Ev, yoldan ayrı duruyordu. Buraya ilkbaharda, iki yanında yeşil, sarı renkleriyle iyice coşan nergislerin sıralandığı düz bir bahçe patikasıyla gidilirdi. Evin yanlarında arkadaki çiftlik evlerini tümüyle saklayan leylak, kartopu çiçeği ve kurtbağrı çalıları vardı.

Arkada, iki-üç metre uzaklıktan evin yakınlarına dek yayılan döküntüler duruyordu. Ördeklerin beyaz tüylerini çiğnenmiş toprak setlere yığan; arada bir ardından bir gölgenin geçtiği ya da adamın biriyle yedekteki atının göğü bölermiş gibi görüldüğü, kanal kıyısının, alt yanında yüksek bir sur gibi yükselen çimen ve katırtırnağı çalılarına toprağa belenmiş ördek tüylerini savuran ördek havuzu en uzak duvarın arkasındaydı.

Önceleri Brangwenlar çevrelerindeki bu karmaşadan şaşırıyorlardı. Topraklarına boydan boya bir kanalın yapılması, bu kaba saba toprak set, onları oldukları yere kapatıp şaşkına çevirmiş, kendi yerlerinde yabancı yapmıştı. Tarlada çalışırken artık yabancı olmayan setin ardından, dönen makinelerin düzenli çalışma sesi geliyordu; önce sinirlendiriyor, ama sonra beyne bir uyuşturucu etkisi yapıyordu. Derken trenlerin tiz ıslıkları korkutucu bir hazla insanın yüreğinde art arda yankılanıyor, uzağın yakınlaştığını, uyardığını haber veriyordu.

Çiftçiler, kasabadan eve dönerlerken, maden ocağının ağzından kümelerle yürüyüşe geçmiş, kararmış madencilerle karşılaşıyorlardı. Ekinleri toplarken, batı rüzgârı yanan maden ocağı artıklarının hafif, sülfürümsü kokusunu getiriyordu. Kasımda şalgamlar topraktan çekildiği sırada, boş vagonların yan yola geçerken çıkardığı keskin klink-klank sesleri onların ötesinde bir şeyler olduğunu anımsatırcasına yüreklerinde titreşimler yapıyordu.

Bu tarihlerin Alfred Brangwen'ı Heanorlu bir kadınla, Black Horse'un kızıyla evlendi. İnce, güzel, esmer, garip ve hoş bir konuşması olan bir kadındı; şakacı olduğundan, söylediği sert sözler incitmiyordu. Kendine özgü, garip bir yaratıktı; hiçbir şeyi beğenmeyen, biraz ters huylu bir kadındı ama aslına

bakarsanız herkesten ayrı, ilgisiz biriydi; bu nedenle de bitip tükenmeyen, gözü yaşlı yakınmaları, özellikle kocasına, ona ve ondan yana olan herkese karşı sesini yükselttiğinde, sinirlenmiş ya da sabırları tükenmiş bile olsa duyanları düşündürüyor, etkiliyordu. Kocasıyla ilgili uzun uzun, yüksek sesle atıp tutar ama onu gururla horozlandırır ve erkekliğinin o zafer duygusunu körükleyen şakacı bir tavırla konuşur; kocası da onu söyledikleri için utandırıcı bir biçimde azarlardı.

Sonuçta Brangwen'in da gözlerine kocaman, çok sessiz ve dopdolu bir kahkahanın kıpırtısı yerleşti ve o küçük bir Tanrı gibi şımartıldı. Brangwen sakin sakin kendi bildiğini okuyor, onun atıp tutmalarına gülüyor, karısının bayıldığı, muzip bir ses tonuyla kendini bağışlatmaya çalışıyor, alıştığı şeyleri yapıyor, bazen damarına basılınca da korkup karısını müthiş bir öfkeyle kırıyor; kadının, kocasını yatıştırmak için her şeyi verebileceği bu öfke, adamın üstüne yapışıp kalmış gibi günlerce geçmiyordu. Yaşamla birbirine bağlanmış, çok ayrı iki varlıktılar; birbirleriyle ilgili hiçbir şey bilmiyorlar, yine de tek kökten olan ayrı yaşamlar sürüyorlardı.

Dört oğul, iki de kız vardı. En büyük oğlan, genç yaşta denize kaçmış, bir daha da geri dönmemişti. Bundan sonra anne daha çok evin merkezi, dikkati çeken odak noktası olmuştu. Annesinin has evladı olan ikinci oğlan Alfred, en çok gözetilen çocuktü. Ilkeston'da okula gönderildi, biraz da ilerleme gösterdi. Ama onun bu inatçı ve istekli çabasına karşın, resim dışında hiçbir konuda gelişmemiş bir kişi olmanın ötesine geçemedi. Biraz güçlü olduğu bu konuda umudu buymuşçasına çalıştı. Her şeye karşı gösterdiği bir sürü horurdanmadan, o yabansı başkaldırıdan, çabadan ve oradan oraya dolaşmadan sonra, babası öfkelenip annesi de umudunu yitirdiğinde, Nottingham'da bir dantel fabrikasında desen resimleri çizen desinatör oldu.

Hep ağırkanlı, inceliksiz, ağdalı bir Derby aksanıyla konuşan, tüm gücüyle işine ve kasabadaki yerine bağlı biri olarak kaldı; iyi desenler çiziyor, enikonu da para kazanıyordu. Ama resim yaparken eli kendiliğinden sivrulüp iri, sert ve biraz özensiz çizgiler çekiyordu; bu nedenle, minik karelere bölünmüş kâğıtlar üstünde, sayarak, planlayarak, aşırı titiz bir çalışma yapmasını ve bu konuda ilerleme göstermesini

istemek, acımasızlıktı. Bedeli ne olursa olsun, seçtiği yazgısına yapışmış, inatla, acıyla, göğsünü bağrını paralarcasına bu işi yapıyordu. Sonunda yaşama, durmuş oturmuş, katı, az konuşan, kabaca bir adam olarak döndü.

Biraz sosyal etkenliği olan bir kimyagerin kızıyla evlendi; o bildiğinden şaşmaz tavrı içinde, evi denetleme konusunda dış görünümdeki incelik özentisine olan aşırı tutkusu –bir beceriksizlik ya da terslik olduğunda deliye dönüşüyle– züppenin biri olup çıktı. Daha sonraları üç çocuğu büyürken temkinli, orta yaşa merdiven dayamış bir adam görünümündeydi; derken garip kadınlara merak saldı ve öfkeli burjuva karısını en küçük bir vicdan azabı duymaksızın umursamadan, yasak hazırların sessiz, anlaşılmaz bir izleyicisi haline geldi.

Üçüncü oğlan Frank, daha başlangıçta öğrenimle ilgili bir şey yapmayı reddetti. Eskiden beri, çiftliğin arkasında, üç yarıda uzaktaki mezbahanın çevresinde dolanıp dururdu. Brangwenlar kendi etlerini kendileri keserler, çevrenin gereksinimini de onlar sağlarlardı. Bu düzenden, çiftliğe bağlı bir kasaplık işi gelişti.

Çocukken Frank, mezbahadaki kaldırımdan sürünün durduğu avluya incecik akan kandan ve ağır yağ tabakaları arasındaki böbrekleri sallanan bir öküzün, koca bir parçasını et hangarına taşıyan adamın görüntüsünden etkilenmişti.

Yumuşak kahverengi saçları, Geç Roma Devri heykellerini anımsatan düzgün çizgileriyle yakışıklı bir delikanlıydı. Öbürlerinden daha çabuk heyecanlanan, kendini daha çabuk kaptıran, kişiliği daha zayıf bir çocuktü. On sekizinde, küçük bir fabrika işçisiyle evlendi; kız sinsî gözleri ve yaltaklanan bir sesi olan soluk renkli tombul bir şeydi, kendini yavaş yavaş ona işleyerek, her yıl bir çocuk doğurup kocasını budala yerine koydu. Adam kasaplık işini aldığıında bu işe karşı içinde büyüyen bir kayıtsızlık vardı; işi hor görüyordu, bu nedenle de savsaklamaya başladı. İçiyordu; sık sık birahanenin birinde her şeyi bilirmiş gibi mangalda kül bırakmazdı ama aslında gürtlütcü budalannın tekiydi.

Kızlardan Alice, en büyüğü, bir madenciyle evlendi, genç ve kalabalık ailesiyle Yorkshire'a taşınmadan önce bir süre Ilkeston'da fırtınalı bir yaşam sürdü. Daha genç olan Effie evdeydi.

D.H. LAWRENCE

GÖKKUŞAĞI

ROMAN

İngiltere'nin kırsal kesiminde yaşamış bir ailenin üç kuşağının gündelik yaşamını konu alan *Gökkuşağı*, ailenin modern bir bilince, bir benlik bilincine ulaşmasının öyküsüdür. Başka bir deyişle, 20. yüzyılın en büyük yazarlarından **D. H. Lawrence**, Brangwen ailesinin üç kuşak öyküsü aracılığıyla toplumsal ve ruhsal değişimi ele alır.

Lawrence'ın, 1913'te yayınlanan *Oğullar ve Sevgililer*'den sonra, 1915'te yazdığı *Gökkuşağı*, İngiltere'de yayınlanır yayınlanmaz tutucu çevrelerin tepkileri sonucunda bir süre için de olsa yasaklanmıştı. Bu yasaklamada, I. Dünya Savaşı sırasında yayınlanan romandaki içten cinsellik anlayışının ve Lawrence'ın savaş karşıtlığının da payı vardı.

İngiliz edebiyatının benzersiz yazarı D. H. Lawrence'ın yazarlık serüveninde önemli bir evreyi yansıtan *Gökkuşağı*, bir bakıma, modern çağa geçişin romanıdır.

KAPAK RESMİ: FRANK DESCH

ISBN 978-975-510-125-5

9 789755 101255

<http://www.canyayinlari.com>